

University
of Stavanger

Ole Andreas Engen, professor

Samfunnssikkerhet i en brytningstid

Kunnskapssektorens sikkerhets- og
beredskapskonferanse 2024

Samfunnssikkerhet i en brytningstid

Safe and Secure?

Samfunnssikkerhet og Statssikkerhet

- Skillet mellom fred, krise og krig viskes ut
- «Nye» typer trusler; samtidig som de gamle truslene vedvarer
- Fake news, polarisering og kognitiv krigføring

Og naturen slår tilbake...

Samfunnssikkerhet og Statssikkerhet

Økende bevissthet om det moderne samfunnets iboende sårbarhet og kompleksitet

- Samfunnssikkerhet handler om samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og setter liv og helse i fare (Meld. St. 5 (2020–2021)).
- Etter andre verdenskrig ble sikkerhet knyttet til nasjonalstatens overlevelse. Statssikkerhet er å ivareta statens eksistens, suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet (Meld. St. 5 (2020-2021), s. 11).
- Gjennomgående konsept: Totalforsvar

Motsetninger

- Sivil vs. militær
- Kortsiktig vs. langsiktig situasjonsforståelse
- Safety vs. security
- Samfunnssikkerhet vs. statssikkerhet
- Sektorprinsipp vs. samvirkeprinsippet
- Staten vs. virksomheter

Vi står overfor store demokratiske utfordringer, og dagens trusselbilde utfordrer vår klassiske organisering og kategorisering av samfunnssikkerhet

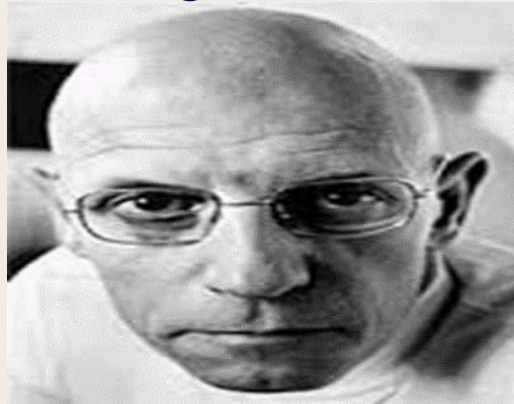
Forvaltningsverdiene (se St. Meld. 19, 2008-2009 og Innst. S. nr 321, Engen 2013)

- **Demokratihensynet** er den viktigste verdimeslige ledetråden for forvaltningen. Den skal være politisk styrt og lojal overfor politiske beslutninger på ulike nivåer, med Stortingets lovvedtak som de viktigste i vår sammenheng. Men demokratihensynet innebærer også åpenhet overfor samfunnet og innbyggerne.
- **Rettsikkerhetshensynet** er mangfoldig og sammensatt. Viktigst er **legalitetsprinsippet**, som sier at forvaltningen er bundet av loven og ikke kan gripe inn overfor borgerne uten med hjemmel i lov.
- **Hensynet til faglig integritet** innebærer et krav om at forvaltningen skal være kunnskapsbasert. Dette gjelder for de råd og beslutningsunderlag som legges til grunn for politiske avgjørelser, og det gjelder for hvordan forvaltningen iverksetter vedtatt politikk. Forvaltningen skal også være partipolitisk nøytral, og skal utøve sitt faglige skjønn ut fra den best tilgjengelige kunnskapen innenfor egne fagområder.
- **Effektivitetshensynet** henger sammen med de foregående på flere måter. Først og fremst innebærer det at forvaltningen skal ha kunnskap om faktiske forhold og årsakssammenhenger, slik at man velger virkemidler som best bidrar til å realisere overordnede politiske mål. Det er dette som omtales som formålseffektivitet. Forvaltningen skal også drives kostnadseffektivt, det vil si at oppgavene utføres med minst mulig ressursbruk.

Null-visjon og Null-toleranse

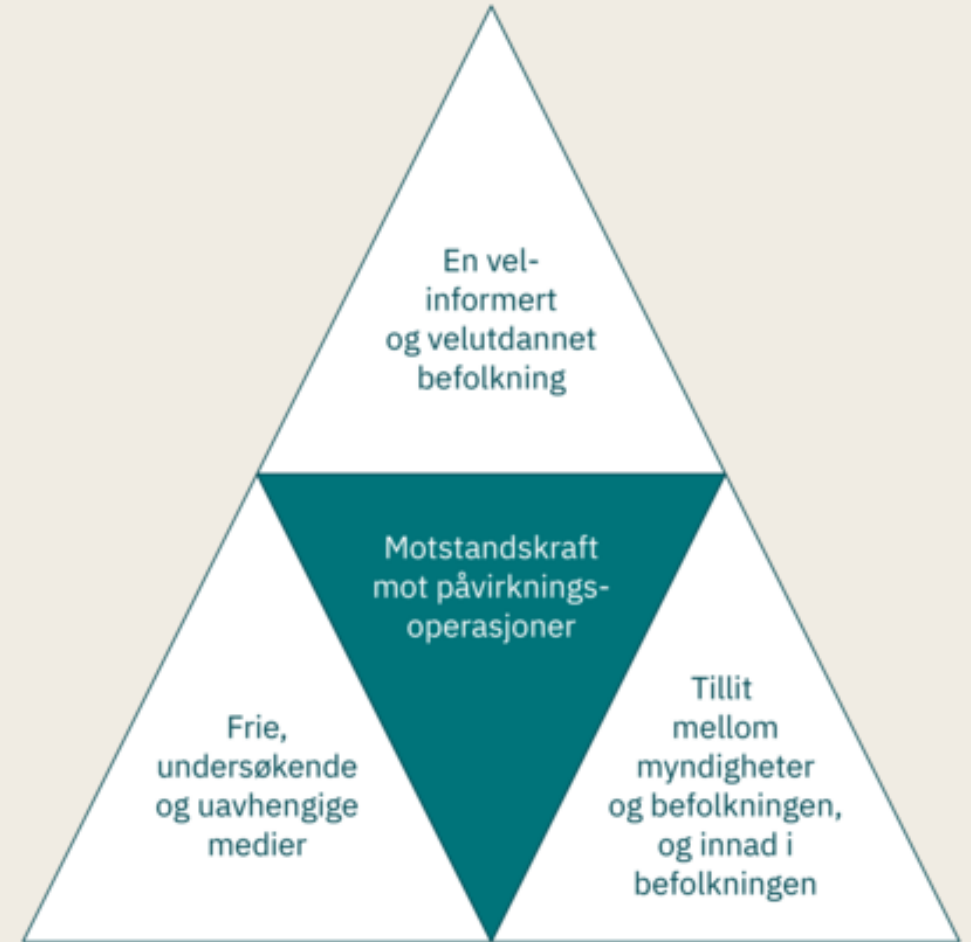
- Grader av «0»; hva er vi villige til å akseptere av risiko?
- Hvor mye kan vi få befolkningen til å akseptere av null-visjonen og null-toleransen?

Forskning, frihet og sikkerhet

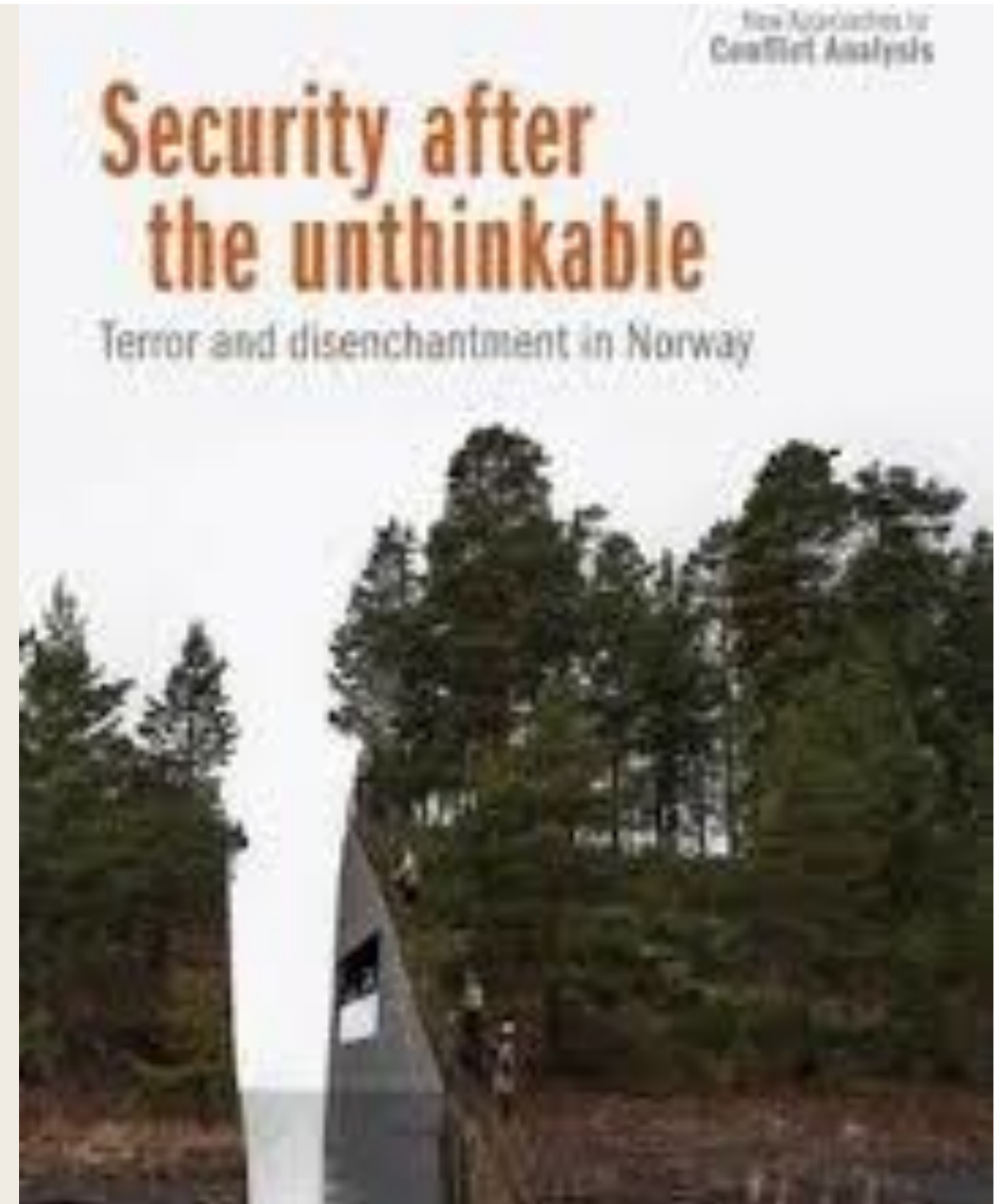
Sikkerhetens "disenchantment"

Sikkerhet angår oss alle; den føles av alle; den er en del av intimsfæren, individualiteten og den kollektive bevissthet

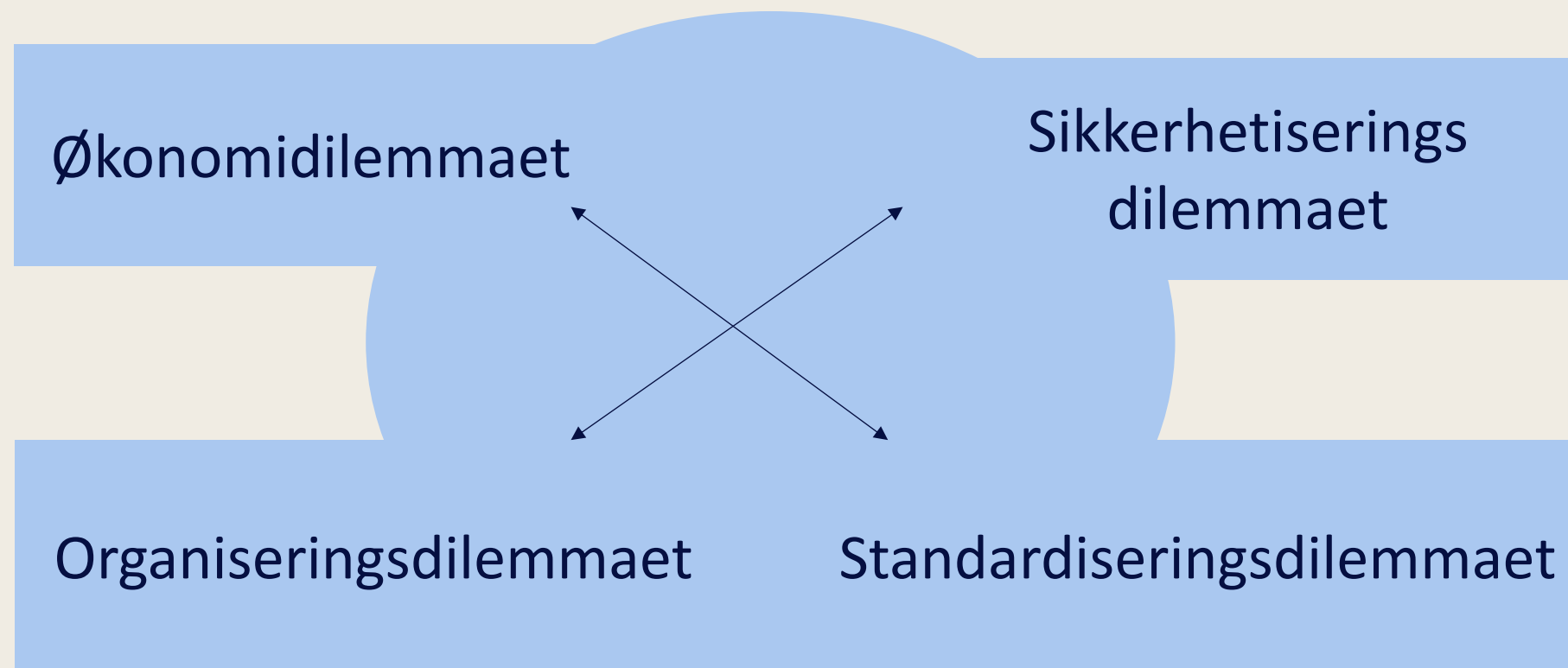
Byråkratier i liberale demokratiske samfunn er rasjonelle, upersonlige og "umenneskelige" i kantiansk forstand – mennesker som middel, ikke som mål.

Dette er den "byråkratiske sikkerheten" – ikke samfunnssikkerheten".

Beredskapens dilemmaer

Fra nasjonal til global til kosmopolitisk

- Våre 'nye' risikoer lever uavhengig av nasjonalgrenser.
- Vår nasjonale tilhørighet gir begrenset beskyttelse.
- Nasjonalstater har begrenset handlekraft.
- Terror/Krig-risiko; internasjonal kriminalitet; hybride trusler...
- Risikosamfunnet gjør oss til globale innbyggere eller til ny-proteksjonister...
«Cosmopolitan citizens».
- Nye risikoer trigger globale 'grasrotbevegelser'
  - Greenpeace/Extension rebellion
  - Gaza

” Takk!

